

การดำเนินชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัว

ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

Way of Life Based on Buddhism of Tai Lue Ethnic Group, Ban Nong Bua,

Pa Kha Sub-district, Tha Wang Pha District, Nan

กชพรรณ จันทรา Kochchapun Chantira

พระชยานันท์มณี, รศ.ดร. Prachayananthamunee, Assist. Prof. Dr

โสภณ บัวจันทร์ Sopon Buachan

วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเฉลิมพระเกียรติฯ

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Nan Buddhist College

Kochchapun27@gmail.com

Haripunchai Review 17/08/2565

Haripunchai Review 12/09/2565

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาคติความเชื่อประเพณีวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน และ 2) เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีศึกษาเอกสารและเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่โดยเจาะจงคุณสมบัติ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการพรรณนาเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1) คติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัว ตำบลป่าคาอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน แบ่งได้เป็น 2 ด้าน คือความเชื่อดั้งเดิมและความเชื่อแบบพระพุทธศาสนา โดยความเชื่อดั้งเดิมเป็นความเชื่อเกี่ยวกับ 1) ผีปู่ผีย่า 2) ผีเจ้าหลวงเมืองลำ ความเชื่อเรื่องขวัญหรือวิญญาณและชะตา ส่วนความเชื่อแบบพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัวเกี่ยวข้องกับชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย โดยเฉพาะเรื่องบาป บุญ อกุศลแห่งกรรม ประเพณีทางพระพุทธศาสนาของ

กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัวที่สำคัญ ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์, ประเพณีตานก๋วยสลาก, ประเพณีตานตุง, การปักเอินหรือการปลูกบ้าน, ตั้งธรรมหลวง ส่วนวัฒนธรรมพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัวผสมผสานอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันเช่น การกิน, ภาษา, การทอผ้า และการแต่งกาย

2) การดำเนินชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอน้ำหนาว จังหวัดน่าน มีการดำเนินชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะการยึดหลักการพื้นฐาน 5 ข้อหรือศีล 5

คำสำคัญ : การดำเนินชีวิต, การดำเนินชีวิตตามอนวพระพุทธศาสนา, กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัว

Abstract

This thesis were to 1) study the beliefs, traditions, and Buddhist culture of Tai Lue Ethnic Group, Ban Nong Bua, Pa Kha Sub-district, Tha Wang Pha District, Nan Province, and to 2) study the Buddhist lifestyle of Tai Lue Ethnic Group, Ban Nong Bua, Pa Kha Sub-district, Tha Wang Pha District, Nan Province. This is a qualitative research by using the method of studying documents and collecting data in the field. Key informants consist of the 3 groups for interview were obtained with purposive sampling. Data were analyzed by descriptive analysis.

The findings revealed that:

1) Buddhist beliefs of Tai Lue ethnic group at Ban Nong Bua, Pa Kha Sub-district, Tha Wang Pha District, Nan Province were divided into two ways: primitive and Buddhism-based beliefs. The former refers to beliefs in the spirits or Pee such as Pee Phu Pee Ya, Pee Chao Luang Muang La, beliefs in Kwan or soul and fate such as Su Kwan and Sub Cha Ta. Buddhist beliefs of Tai Lue at Ban Nong Bua cover the long range of lifespan from birth to death with special reference to beliefs in good and bad deeds, law of Karma. Significant Buddhist traditions of Tai Lue ethnic group at Ban Nong Bua are Songkran Festival, Tan Khuay Salak, Tan Tung, Pokhen or building a

house, Tang Tham Luang. Buddhist culture of Tai Lue ethnic group at Ban Nong Bua can be seen through way of life in food, language, Weaving, and dress.

2) Way of life based on Buddhism of Tai Lue ethnic group, Ban Nong Bua, Pa Kha Ssub-district, Tha Wang Pha District, Nan there are the 5 fundamental practices or Five Precepts (Pancasila)

Keywords: Way of Life, Way of Life Based on Buddhism, Tai Lue Ethnic Group, Ban Nong Bua

บทนำ

ไทลื้อเป็นหนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ไท มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาช้านานในแถบเอเชียอาคเนย์ “ลื้อ” หรือ “ลือ” เป็นกลุ่มชนชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลไทมีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ในเขตสิบสองปันนา ส่วนจีนเรียกชาวไทลื้อว่า “หลี่” หรือ “ลู่ไป๋” ชาวไทลื้อหรือไตลื้อเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งที่มีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีและพิธีกรรมที่มีความโดดเด่นทางด้านชาติพันธุ์ (ทวี สว่างปัญญางกูร, 2529 : 25) มีหลักฐานปรากฏอย่างชัดเจนจากการอพยพการย้ายถิ่นฐานของกลุ่มไทลื้อในครั้งนั้น เจ้ากาวิละ ผู้ปกครองดินแดนล้านนาไทย ซึ่งได้รับพระราชโองการจากพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกให้นำไพร่พลเข้ามาตั้งอยู่ในล้านนา มีการยกทัพกวาดต้อนอพยพนำไพร่พลผู้คนจากเมืองไตลื้อในดินสิบสองปันนามาอยู่ในล้านนาในการอพยพย้ายถิ่นฐานของชาวไทลื้อในครั้งนั้นได้มีการกระจายถิ่นที่อยู่อาศัยในหลายพื้นที่และหลายจังหวัดของพื้นที่ภาคเหนือในประเทศไทย เช่น เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน พะเยา และน่าน นอกจากการกวาดต้อนในครั้งนั้นแล้วชาวไทลื้อบางส่วนก็เข้ามาตามหาญาติพี่น้อง เข้ามาเพื่อการค้าขายและการแสวงบุญ

จังหวัดน่านก็เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีกลุ่มชนชาติพันธุ์ไทลื้อที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในหลายพื้นที่หลายอำเภอ จากพงศาวดารเมืองน่าน กล่าวว่า ชาวไทลื้อถูกกวาดต้อนจากการทำสงคราม และการอพยพโดยสมัครใจเข้ามาอยู่ในเขตเมืองน่านเมื่อประมาณ 200 ปีมาแล้วในสมัยเจ้าอัตถวรปัญโญ¹ ได้ยกทัพไปตีเมืองเชียงรุ่ง เมืองเชียงตุง และแคว้นสิบสองปันนา ได้กวาดต้อนผู้คนมาอยู่ในพื้นที่เมืองน่านเป็นอันมาก ต่อมาในสมัยเจ้าสุมนเทวราชได้ยกทัพไปกวาดต้อนคนเมืองลำ เมืองพง เมืองเชียง

¹ เจ้าผู้ครองนครน่าน องค์ที่ 57

แข็ง และเมืองหลวงภาคจนมาถึงในสมัยพระเจ้าสุริยพงษ์ผริตเดช² ได้มีการเคลื่อนย้ายอพยพครอบครัวชาวไทลื้อที่มีอยู่มากมายในเมืองน่านให้มิเคลื่อนย้ายไปตั้งถิ่นฐานที่ แขวงขุนน่าน (อำเภอทุ่งช้าง) และเมืองวรนคร (อำเภอปัว) ส่วนไทลื้อที่บ้านหนองบัว อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่านนั้น ได้มีอพยพมาจากเมืองลำในเขตสิบสองปันนา อันเนื่องมาจากการแก่งแย่งอำนาจทางการเมืองภายในฝ่ายที่ฝ่ายแพ้วจึงอพยพหนีลงมาอยู่ที่เมืองน่าน จากการอพยพในครั้งนี้ไม่ว่าจะเกิดจากการทำศึกหรือจากการลี้ภัย (รัตนพร เศรษฐกุล, 2538 : 152) ทำให้เกิดวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา ศิลปะ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษา และพิธีกรรมอีกมากมายที่โดดเด่น กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อนับถือความเชื่อ เรื่องการบูชาผีการเลี้ยงผีโดยเฉพาะผีบ้านผีเรือน ผีเจ้านาย ผีอารักษ์ ซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิมก่อนการนับถือพุทธศาสนา ด้วยพื้นฐานคนไทลื้อเป็นผู้ที่มีจิตใจดีรักาศิลเป็นปรกติเมื่อมีการแผ่พระพุทธศาสนาเข้ามายังกลุ่มคนไทลื้อซึ่งมีเนื้อหาที่เข้าถึงได้ง่ายในหลักธรรมคำสอนจนทำให้ชาวไทลื้อเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนามากขึ้น (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2543 : 10) แต่อย่างไรก็ตามชาวไทลื้อก็ยังไม่ทิ้งความเชื่อดั้งเดิมในการนับถือผีโดยนำมาผสมผสานระหว่างความเชื่อกับพระพุทธศาสนาให้มีการดำเนินและควบคู่กันไปในการดำรงชีวิต ชาวไทลื้อได้มีการนำเอาหลักพุทธธรรมเข้ามาสอดแทรกในวิถีชีวิตซึ่งดูได้จากคำสอนของผู้เฒ่าผู้แก่ในเรื่องความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม คำว่า จ้อย ขอ สุภาชิตคำพังเพยต่าง ๆ

กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อก็เป็นกลุ่มคนอีกชุมชนหนึ่งในการปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนามีรากฐานที่เป็นมรดกสืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่นจึงทำให้เกิดวัฒนธรรมอันเป็นวิถีชีวิตของคนไทลื้อที่เกี่ยวกับแนวคิด คติความเชื่อ ค่านิยม ขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณี ศิลธรรม คุณธรรม จริยธรรม พิธีกรรม มารยาททางสังคม แบบแผนความประพฤติ ศิลปะ ภาษา และวรรณกรรม ตลอดจนทั้งแนวการดำเนินชีวิตล้วนแล้วแต่มีรากฐานมาจากทางพุทธศาสนาโดยนำมาเป็นแบบแผนหรือคติในชีวิตของคนไทลื้อทั้งสิ้นซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมการดำเนินชีวิตตามแนววิถีพุทธคือ “ศีล 5” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551 : 923)

ในปัจจุบันวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัวได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตเป็นอย่างมากในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางด้านความสัมพันธ์ของคนในสังคม ด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ด้านการประกอบอาชีพ ด้านประเพณีวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา ด้านความเชื่อพิธีกรรม ด้าน

² เจ้าผู้ครองนครน่าน องค์ที่ 63

อัตลักษณ์ของคนไทลื้อ เช่น อาหาร การแต่งกาย ภาษาพูด บ้านเรือน เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นเป็นผลมาจากภาวะความทันสมัยการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่และความเป็นเมืองภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่ล้นหลามเข้ามาในชุมชน นอกจากนี้ลูกหลานของชาวไทลื้อยังออกไปศึกษาภายนอกชุมชนมากขึ้นจึงทำให้ความสำคัญเกี่ยวกับการสืบสานวัฒนธรรมวิถีชีวิตของไทยลื้อลดน้อยลงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมดังกล่าวจึงได้ส่งอิทธิพลต่อคุณค่าประเพณีและวัฒนธรรมไทลื้อที่มีการปฏิบัติสืบทอดกันมา ดังนั้น ด้วยเหตุผลความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยจึงตัดสินใจศึกษาการดำเนินชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัว ตำบลปากา อำเภอดำรงวิทยารัษฎา จังหวัดน่าน เพื่อที่จะนำเอาองค์ความรู้เหล่านั้นไปปรับใช้ในการอนุรักษ์ฟื้นฟูความเป็นไทลื้อบ้านหนองบัวให้กลับมามีบทบาทในวิถีชีวิตในปัจจุบันสืบไป.

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาคติความเชื่อประเพณีวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัวตำบลปากาอำเภอดำรงวิทยารัษฎา จังหวัดน่าน
2. เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัวตำบลปากาอำเภอดำรงวิทยารัษฎา จังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีรูปแบบการวิจัย ดังนี้ 1) การวิจัยเชิงคุณภาพภาคเอกสาร (Documentary study) จากข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัทยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีพุทธศักราช 2535 และข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary source) ได้แก่ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือ ตำรา บทความ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภาษา วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และพิธีกรรมทางศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัว 2) การวิจัยเชิงคุณภาพภาคสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ทราบถึงการดำเนินชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัวตำบลปากา อำเภอดำรงวิทยารัษฎา จังหวัดน่าน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม รวมทั้งหมด 20 คน ได้แก่ 1) พระสงฆ์ 4 รูป 2) ประชาชนชาวบ้าน 8 คน 3) ข้าราชการ/นักวิชาการ 8 คน รวมทั้งหมด 20 รูป/คน เครื่องมือการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยมี ดังนี้ 1) ศึกษาหลักการและแนวคิด จากเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) สร้างแบบสอบถามในการวิจัย 3) นำไปสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาผ่านทางคติความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อ รวมถึงการดำเนินชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีการจดบันทึกและบันทึกเสียง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาจัดพิมพ์บันทึกข้อความ นำข้อความที่ได้มาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์และนำเสนอต่อไปในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการดำเนินชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน งานวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1. เพื่อศึกษาคติความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน และ 2. เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ซึ่งสรุปผลการวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1. คติความเชื่อประเพณีวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัวตำบลป่าคาอำเภอท่าวังผาจังหวัดน่าน พบว่า วิถีชีวิตของชาวไทลื้อบ้านหนองบัว สัมพันธ์กับความเชื่อ ๒ ประการ คือ ผีและพุทธ คือความเชื่อดั้งเดิมและความเชื่อแบบพระพุทธศาสนา โดยความเชื่อดั้งเดิมเป็นความเชื่อเรื่องขวัญหรือวิญญาณและชะตา ส่วนความเชื่อแบบพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัวเกี่ยวพันกับชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย โดยเฉพาะเรื่องบาป บุญ กรรมแห่งกรรม ความเชื่อเหล่านี้มีทั้งลักษณะของความสอดคล้องผสมกลมกลืนกัน ดังนี้

1.1 ความเชื่อดั้งเดิมของไทลื้อบ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ความเชื่อดั้งเดิมของชาวไทลื้อบ้านหนองบัวตั้งแต่อดีตจะนับถือผี ชาวบ้านมีความเชื่อว่า ผีมีอำนาจ หากผู้ใดประพฤติดันตี ผีประเภทดีก็จะคุ้มครอง ส่วนผู้ใดที่ประพฤติตนไม่ดีก็就会被ผีประเภทร้ายหลอกหลอน รวมทั้งผียังเป็นสิ่งที่พึ่งทางใจในยามเดือดร้อน อีกทั้งชาวบ้านยังใช้ผีเป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของชาวบ้านให้อยู่ในกฎระเบียบที่ชาวบ้านสร้างขึ้น นอกจากนี้ผียังแสดงความสัมพันธ์ในกลุ่มเครือญาติเป็นการปลุกฝังให้ชาวบ้านเคารพนับถือบรรพบุรุษ ยึดมั่นในจารีตประเพณี มีจิตสำนึกในเรื่องความกตัญญูต่อผู้อาวุโส แยกผีได้ดังนี้

1. ผีปู่ย่า ผีปู่ย่า ผีปู่ย่าเป็นผีที่มักปรากฏตนในรูปแบบวิญญาณที่อาจเป็นเพศชายหรือเพศหญิงก็ได้ซึ่งสถิตอยู่ในเสาเอกของบ้าน ทำหน้าที่คุ้มครองดูแลลูกหลานภายในบ้านให้อยู่เย็นเป็นสุข นอกจากนี้ชาวไทลื้อบ้านหนองบัวมีความเชื่อว่าผีปู่ ย่าเป็นผีที่สืบเชื้อสายมาจากพ่อแม่ของฝ่ายชาย ในขณะเดียวกันลูกหลาน จะทำการเซ่นไหว้และนำเครื่องเซ่นมาเลี้ยงผีปู่ ย่า เพื่อแสดงความรักความเคารพศรัทธาต่อผีปู่ ย่า

2. ผีเจ้าหลวงเมืองลำ เป็นผีอารักษ์ที่ดูแลป้องกันชาวบ้านตั้งแต่ระดับครัวเรือนขึ้นไปจนถึงระดับเมือง มีความเชื่อว่าทำหน้าที่คุ้มครองชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนอำนวยความสะดวกสมบูรณ์ให้เกิดกับสมาชิกทุกครัวเรือนในชุมชน ตามตำนานของชนไทลื้อบ้านหนองบัวเล่าว่า ในสมัยหนึ่งคนลื้อที่เมืองลำนำทัพโดยเจ้าหลวงเมืองลำได้สู้กับกองทัพจีนละฮ่อที่มีกำลังเหนือกว่าอย่างกล้าหาญ ทุก 3 ปี จะมีการเลี้ยงผีบรรพบุรุษ เรียกว่า “การไหว้ผีและเลี้ยงผี” ซึ่งเรียกว่า “พิธีเข้ากรรม” พิธีเข้ากรรมคือการเลี้ยงผีเจ้าเมือง

3. พิธีสู่ขวัญข้าว พิธีสู่ขวัญข้าว เป็นพิธีกรรมของชาวไทลื้อบ้านหนองบัวที่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีต เป็นมการกตัญญูทำบุญให้พระแม่โพสพหลังฤดูเก็บเกี่ยวข้าว เพื่อเป็นการขอขมาและขอบคุณพระแม่โพสพที่ดูแลให้ความอุดมสมบูรณ์แก่ผืนนา เชื่อกันว่าเมื่อทำพิธีนี้แล้วพระแม่โพสพจะช่วยคุ้มครองข้าวในนาให้มีผลผลิตเต็มเม็ดเต็มหน่วย และเป็นการสร้างขวัญกำลังใจในการทำนาครั้งต่อไป สร้างความเชื่อมั่นให้กับชาวนาว่าข้าวในนาจะปราศจากภัยธรรมชาติและจะไม่มีแมลงศัตรูพืชต่าง ๆ เข้ามาทำร้ายต้นกล้าในนาข้าว

4. สู่ขวัญ พิธีสู่ขวัญ เป็นประเพณีดั้งเดิมเก่าแก่ของชาวไทลื้อ การสู่ขวัญเป็นประเพณีที่สำคัญอย่างหนึ่งที่กระทำสืบต่อกันมาช้านานตั้งแต่บรรพบุรุษ เป็นประเพณีที่มีความเกี่ยวพันอย่างแน่นแฟ้นกับวิถีการดำรงชีวิตของทุกเพศทุกวัยตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตายเป็นประเพณีที่ทำกันแทบทุก

โอกาส จัดให้มีขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขับไล่สิ่งที่ไม่ดี หรือสิ่งที่เป็นอับมงคลให้หนีหายไป เช่น เมื่อหายจากเจ็บป่วย ลูกเสีย เมียตาย ก็จะมีการสู่ขวัญ การกระทำในนี้ก็เพื่อทะนุถนอมน้ำใจปลูกปลูกบ่มส่งเสริมจิตใจให้ดี มีกำลังใจในการต่อสู้ชีวิต

5. การสืบทอด การสืบชะตา (ชะตา) ชาวไทลื้อบ้านหนองบัวถือเป็นพิธีกรรมที่เชื่อกันว่าเป็นการต่ออายุหรือทำให้ชีวิตยืนยาว ผู้ที่เข้าพิธีสืบทอดชีวิตจะมีความสุข ความเจริญ และช่วยจัดภัยอันตรายต่าง ๆ ที่จะบังเกิดขึ้นให้แก่ลูกหลานตลอดภัย ก่อให้เกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่การทำงานพร้อมที่จะสู้กับชะตาชีวิตต่อไป ซึ่งการทำพิธีสืบทอด สามารถทำได้ทั้ง สืบทอดคน สืบทอดบ้านและสืบทอดเมือง

1.2 ความเชื่อแบบพระพุทธศาสนาของไทลื้อบ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัวยึดมั่นในเรื่องของบาป บุญ นรก สวรรค์ มีส่วนสำคัญในการควบคุมและขัดเกลาพฤติกรรมของชาวไทลื้อ จึงทำให้เกิดค่านิยมเกี่ยวกับการทำบุญ

ประเพณีทางพระพุทธศาสนาไทลื้อบ้านหนองบัว พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัว ตำบลป่าคาอำเภอท่าวังผาจังหวัดน่าน มีประเพณี ดังต่อไปนี้

2.1 ประเพณีสงกรานต์ ช่วงเวลานี้จะมีการทำบุญ การกระทำในสิ่งที่เป็นมงคล และการพบปะสังสรรค์กันในหมู่ญาติพี่น้องและเพื่อนพ้องทั้งสิ้น ค่านิยมสำคัญที่ปลูกฝังอยู่ในกลุ่มชนชาวไทลื้อบ้านหนองบัว คือค่านิยมเกี่ยวกับความอ่อนน้อมถ่อมตน ความมีสัมมาคารวะ และการเคารพพระบวรอาวสุ ในพิธีสงกรานต์ที่มีส่วนสะท้อนค่านิยมดังกล่าว เนื่องจากในช่วงวันพญาวันลูกหลานชาวไทลื้อจะชักชวนกันไปรดน้ำดำหัวบุพการี ผู้เฒ่าผู้แก่และญาติผู้ใหญ่ หรือบุคคลสำคัญในหมู่บ้าน โดยจะเตรียมน้ำอบน้ำหอมและเครื่องอุปโภคบริโภคต่าง ๆ เพื่อเป็นสิ่งแสดงน้ำใจ เช่น ผ้าเช็ดหน้า ผ้าขี้ริ้ว ฯลฯ

2.2 ประเพณีตานก๋วยสลาก ประเพณีทำบุญสลากภัตว่างานตานก๋วยสลาก หรือกินก๋วยสลาก ซึ่งได้ยึดถือปฏิบัติกันมาเป็นเวลายาวนาน ทั้งนี้เพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลตามแต่จุดประสงค์ของผู้ทำบุญ เช่น ทานให้กับผู้ล่วงลับให้กับตนเองในภายภาคหน้า หรือให้กับเทวดาฟ้าดินไปตลอดจนถึงเจ้ากรรมนายเวร

2.3 ประเพณีตานตุ้ง ชาวไทลื้อบ้านหนองบัวนิยมนำตุ้งมาถวายเป็นพุทธบูชาทั้งที่เป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว เป็นการถวายเพื่อสร้างส่งกุศลผลบุญให้แก่ตนเองในชาติ

หน้าก็ด้วยคติความเชื่อที่ว่าเมื่อตายไปแล้วจะพ้นจากการตกนรกโดยอาศัยเกาะชายตุงขึ้นไปสวรรค์จะได้พบพระศรีอริยเมตไตรยหรือจะได้ถึงซึ่งพระนิพพาน จากความเชื่อดังกล่าวจึงทำให้ชาวไทลื้อบ้านหนองบัวแทบทุกคนจะต้องได้ถวายตุงที่วัดอย่างน้อยก็สักครั้งหนึ่งตลอดชั่วชีวิตของตน ความศรัทธาในอานิสงส์ของการถวายตุงมีตำนานเล่าขานสืบต่อกันมา

2.4 การปักเฮิน (การปลูกบ้าน) การปักเฮิน คือการปลูกบ้านของชาวไทลื้อบ้านหนองบัวแสดงให้เห็นถึงความร่วมมือร่วมใจทำให้เกิดความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในบรรดาเพื่อนบ้านและญาติมิตร พิธียกเสาเอกในการสร้างบ้านเป็นความเชื่อของคนไทลื้อที่สืบทอดกันมานานแล้ว โดยเชื่อว่าการยกเสาเอกหรือเสาต้นแรกของอาคารบ้านเรือน ตามฤกษ์ที่กำหนดไว้นั้นจะทำให้งานก่อสร้างมีความราบรื่น ไม่มีปัญหาอุปสรรค เมื่อเข้ามาอยู่ในบ้านแล้วจะอยู่เย็นเป็นสุข เป็นสิริมงคลแก่ผู้อยู่อาศัย พิธียกเสาเอกเป็นลักษณะของความเชื่อแบบพุทธผสมพราหมณ์ เพราะบางส่วนก็นิมนต์พระสงฆ์มาทำพิธีและเจริญชัยมงคล ในขณะเดียวกันก็มีการบูชาเทวดา ผีป่าและผีเจ้าที่เจ้าทางด้วย รวมทั้งติดตั้งโครงสร้างหลักที่สำคัญของบ้านจนเสร็จเรียบร้อย หลังจากนั้นเจ้าบ้านก็จะดำเนินการก่อสร้างต่อไป

2.5 ตั้งธรรมหลวง จุดประสงค์ของการตานธรรมคือการอุทิศส่วนกุศลไปให้กับบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ ชาวบ้านเชื่อว่าการที่พระสงฆ์ได้เทศน์ธรรมมหาวิภาให้คนตายฟัง เมื่อคนตายมีโอกาสดังฟังพระธรรมคำสอนจะทำให้วิญญาณได้ไปสู่ภพภูมิที่ดีขึ้น แท้จริงแล้วเนื้อหาในธรรมะดังกล่าวมีจุดประสงค์ที่จะกล่อมเกลาคิดใจ และทางประพฤติที่ถูกต้องดีงามให้กับคนเป็นหรือผู้ที่มีชีวิตอยู่มากกว่า เพราะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับวิบากกรรมของคนที่ได้รับผลจากการกระทำต่าง ๆ

วัฒนธรรมพระพุทธรูปศาสนาไทลื้อบ้านหนองบัว พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัวตำบลปากคำอำเภอท่าวังจังหวัดน่าน มีวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

3.1 วัฒนธรรมการกิน วัฒนธรรมการกินของคนไทลื้อมีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาคือการตานโกะข้าวหรือตานขันข้าว (การถวายสำหรับข้าว) ให้กับพระสงฆ์ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาหรือในโอกาสมีงานประจำปี การตานโกะข้าวหรือตานขันข้าวเป็นกิจอย่างหนึ่งเนื่องด้วยความกตัญญูต่อบุพการี และความเป็นคนมีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของประชาชน เมื่อได้ทำกันเป็นประจำจนกลายเป็นประเพณี การปฏิบัติสืบกันมา ไม่ขาดสายจนกระทั่งทุกวันนี้

3.2 วัฒนธรรมภาษา มีการใช้อักษรไทลื้อจารลงในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา เรียกว่าอักษรธรรม มีการนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเข้ามาสอดแทรกในสุภาษิต ซึ่งศีลธรรมเป็นคำ

สอนที่เกี่ยวข้องกับคำสอนทางพุทธศาสนาถึงสิ่งที่คนในสังคมควรดเว้น หรือเป็นสิ่งที่ไม่ควรนำมาปฏิบัติซึ่งก็คือ การงดเว้นจากไม่ดีและความชั่ว

3.3 วัฒนธรรมการทอผ้า เด็กผู้หญิงจะเริ่มหัดทอถุงย่ามหรือผ้าเช็ดหน้าจากเทคนิคขดสาน ผ้าพื้นธรรมดาที่เรียกว่า “ผ้าฮ้า” ไปสู่เทคนิคการทอยกดอก มุก ชิด จก เกาะ ที่ยากขึ้นโดยลำดับ ผ้าฮ้า คือ ผ้าฝ้ายสีขาว หรือย้อมสีหม้อฮ่อมเข้มจนดำเป็นผืนผ้าที่ผู้หญิงไทลื้อจะทอเก็บไว้เพื่อใช้งาน ยามจำเป็น เช่น ใช้ตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าเครื่องใช้สอยในครัวเรือน ใช้ต่อเป็นส่วนหัวผ้าซิ่นหรือตีนซิ่น ใช้เป็นผ้ามัดทาร์กไว้กับลำตัวของผู้นั่ง ตลอดจนนำ ผ้าฮ้าขาว ไปย้อมสีเหลืองเพื่อทำเป็นผ้าจีวรสำหรับให้ลูกชายได้สวมใส่ยามบวชลูกแก้ว (บวชเณร) ผ้าจึงเป็นสื่อสายใยระหว่างแม่กับลูก เป็นสื่อแห่งการสร้างและสะสมบุญในทางพระพุทธศาสนาอีกด้วย ซึ่งในปัจจุบันการทอผ้าที่มีความเกี่ยวข้องข้องในทางพระพุทธศาสนาคือการทอผ้าถวายทานในงานจุลกฐินเรียกว่าผ้าตันใจ (ผ้าทันใจ)

3.4 วัฒนธรรมการแต่งกาย การแต่งกายของชาวไทลื้อบ้านหนองบัวถ้ามีงานบุญทางพระพุทธศาสนาทั้งผู้หญิงและผู้ชายจะใส่เสื้อปั๊ดสีขาว โปกหัวด้วยผ้าสีขาวสื่อถึงความบริสุทธิ์เปรียบเหมือนการชำระจิตให้บริสุทธิ์จากกิเลส

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาการดำเนินชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอน้ำหนาว จังหวัดน่าน พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัวตำบลป่าคาอำเภอน้ำหนาวจังหวัดน่าน มีการดำเนินชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนา โดยสรุปมี มีข้อปฏิบัติ 5 ข้อ ดังนี้

2.1 ท่านนำศีลข้อที่ 2 ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไร โดยภาพรวมชาวบ้านในชุมชนไทลื้อบ้านหนองบัวส่วนมากจะไม่ค่อยฆ่าสัตว์ใหญ่ ซึ่งจะซื้อเนื้อสัตว์จากตลาดมาประกอบอาหาร มีการรักษาสุขภาพแวดล้อมโดยใช้สมุนไพรธรรมชาติ และปฎิหมักชีวภาพ มีความอดทน อดกลั้นต่อสิ่งชั่วร้ายไม่ให้เกิดความรุนแรงในหมู่เพื่อน มีความเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์และสัตว์ ส่วนสภาพปัญหา เป็นส่วนน้อยในบางครั้งที่มีการฆ่าสัตว์ใหญ่ เช่น ล้มวัว ล้มควาย ฆ่าหมู รวมถึงเบ็ดไก่ ในงานบุญ งานเลี้ยง และเป็นอาหารภายในครอบครัว และการสังสรรค์ภายในบ้าน แต่ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เลย คือ สัตว์ประเภทเป็นพาหนะนำเชื้อโรคมาสู่คน เช่น ยุง แมลงสาบ มด สัตว์เลื้อยคลานบางประเภทมีการฆ่าอยู่เสมอ เพราะกลัวสัตว์มากัดหรือทำร้ายตนเองและคนในครอบครัว

2.2 ท่านนำศีลข้อที่ 2 ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไร โดยภาพรวมชาวบ้านในชุมชนไทลื้อบ้านหนองบัวมีการครอบครองทรัพย์สินที่มาจากทำงานสุจริต งานรับจ้าง ทำงานของครอบครัว การรวมกลุ่มหาทรัพย์ สมาชิกในชุมชนไทลื้อจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ มีการผลิตสินค้า และนำไปฝากที่ขายตามร้านค้าในหมู่บ้าน โดยการฝากขายในรูปกลุ่มแต่ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมีรูปแบบไม่ก้ำกึ่ง เช่น ผ้าทอไทลื้อ ผาซิ่น เสื้อ และถุงย่ามแม้รายได้เฉลี่ยต่อคนไม่มากแต่พอใช้กับรายได้อื่น มีเงินออมและใช้จ่ายเท่าที่จำเป็นไม่หลงหรือเผลอให้ทรัพย์สินเป็นของตนเอง ส่วนสภาพปัญหา อาจจะมีหยิบจับของภายในบ้านที่วางอยู่ไปใช้โดยไม่ได้บอกกล่าวใคร เพราะเห็นเป็นของใช้ที่อยู่ในบ้านของตนเอง และในชุมชนอาจจะมีบ้างที่เด็ก ๆ บางคนหยิบฉวยของผู้อื่นไปโดยไม่ได้รับอนุญาต และมีการลักเล็กขโมยน้อยในชุมชน

2.3 ท่านนำศีลข้อที่ 3 ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไร โดยภาพรวมชาวบ้านในชุมชนไทลื้อบ้านหนองบัวโดยส่วนมากเคร่งครัดปฏิบัติตามศีลข้อ 3 ไม่ประพฤติดินนอกใจคู่ครองของตน มีความมั่นคงในคู่ครองของตน การยกย่องให้เกียรติคู่ครองการไม่แสดงกิริยาที่ไม่เหมาะสมมีสัจจะซื่อสัตย์ต่อกัน ทั้งความจริงใจ จริงใจในคำพูดและจริงใจต่อการกระทำ รู้จักควบคุมจิตใจ แก้ไขข้อบกพร่องและปรับตัวเข้าหากันมีความอดทนหนักแน่น และมีน้ำใจสามารถเสียสละความสุขต่อคู่ครอง ไม่ประพฤติดินต่อภรรยาและสามีเขา คือ ไม่ประพฤติดินต่อสามีและภรรยาเขาด้วยวิธีการต่าง ส่วนสภาพปัญหา อาจจะมีบางครอบครัวที่มีปัญหาเรื่องบุคคลที่สามเข้ามาแทรกแซง

2.4 ท่านนำศีลข้อที่ 4 ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไร โดยภาพรวมชาวบ้านในชุมชนไทลื้อบ้านหนองบัวปฏิบัติตามศีลข้อ 4 ปฏิบัติดีตนด้วยความจริงใจซื่อตรง มีความซื่อสัตย์ มีความจริงใจต่อผู้อื่น การไม่พูดเท็จ โกหก หลอกลวง การไม่พูดส่อเสียด ยุยงให้เกิดความแตกแยกกัน การไม่พูดคำหยาบ หรือเหน็บแนบให้เจ็บใจ การพูดด้วยความปรารถนาดี และจริงใจ การสอนให้สมาชิกในครอบครัว ไม่พูดเท็จ โกหก ซึ่งอันเป็นเหตุให้เกิดการทะเลาะวิวาทกัน ส่วนสภาพปัญหา มีบางครั้งทีโกหกเพื่อความสบายใจของคนในครอบครัว เช่นการโกหกสีขาวเมื่อมีผู้สูงอายุอยู่ร่วมอยู่ในครอบครัว เมื่อมีเหตุอันจำเป็น เกิดอุบัติเหตุหรือมีผู้เสียชีวิตก็จะมีวิธีบอก(โกหก)ผู้สูงอายุเพื่อเลี่ยงต่อการกระทบต่อจิตใจอันเป็นเหตุก่อให้เกิดหัวใจวาย

2.5 ท่านนำศีลข้อที่ 5 ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไร โดยภาพรวมชาวบ้านในชุมชนไทลื้อบ้านหนองบัว ปฏิบัติตามศีลข้อศีลข้อ 5 ไม่สนับสนุนให้คนในครอบครัว มีการเสพสุราหรือยาเสพติดอื่น พยายามรณรงค์ให้ชุมชนไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มสุรา ยาเสพติด รู้ถึงโทษของการผิดศีลข้อ 5

ช่วยเหลือทางราชการณรงค์ เมาไม่ขับ เห็นด้วยกับการส่งเสริมไม่ให้ดื่มสุราในงานบุญต่าง ๆ เครื่องครัดปฏิบัติตามศีลข้อ 5 ส่วนสภาพปัญหา มีการสังสรรค์กับเพื่อนฝูงเป็นบางครั้ง มีการจัดงานเลี้ยงในเทศกาลและงานบุญต่าง ๆ บ้าง มีการสูบบุหรี่เป็นบ้างเป็นบางครั้ง มีการสูบบุหรี่เป็นบ้างเป็นบางครั้ง ในหมู่บ้านมีการขายเหล้าเปียร์หรือของมีเมา เช่น ยาเสพติด สุรา กัญชา บุหรี่

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการดำเนินชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัว ตำบลป่าคาอำเภอท่าวังผาจังหวัดน่านในครั้งนี้นั้น เป็นสิ่งที่แสดงถึงลักษณะเฉพาะตัวของความเป็นไทลื้อ จากการวิเคราะห์ทัศนคติความเชื่อ ระบบความเชื่อดั้งเดิมของชาวไทลื้อบ้านหนองบัวไม่ว่าจะเป็นการสร้างบ้าน มีพิธีไหว้ผี พิธีสู่ขวัญ พิธีสืบชะตา ตานตุง ฯลฯ ประเพณีและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่สืบทอดต่อกันมาก่อนพุทธศาสนาจะเข้ามาในสังคมไทลื้อ แม้ว่าพุทธศาสนาจะเข้ามามีบทบาทมากแล้ว แต่ความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรมของคนไทลื้อนั้นก็ยังคงสืบทอดต่อมา ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของของผู้คนไทลื้อบ้านหนองบัวมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับจุฑามาศ สนทนก และพิเชฐ อนุกุล (2527) พบว่า เหตุผลสำคัญในการเลิกปฏิบัติคือ สิ่งเหล่านั้นไม่เหมาะสมกับยุคสมัย และวัฒนธรรมบางอย่าง หรือกลุ่มตัวอย่างไม่เคยพบเห็นสิ่งเหล่านั้นมาก่อนซึ่งแสดงว่าวัฒนธรรมนั้นเลิกใช้มานานแล้ว ซึ่งผู้เขียนได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวไทลื้อไว้ว่า ชุมชนชาวไทลื้อจะอพยพย้ายมาตั้งถิ่นฐานในไทย ที่บ้านแม่สาบหลายชั่วอายุคนแล้ว ปัจจัยสำคัญในที่นี้คือ ระยะเวลา ที่การเปลี่ยนแปลงนั้นอาศัยช่วงระยะเวลาที่ยาวนาน ในการที่สังคมจะเลือกใช้วัฒนธรรมใด ที่จะเหมาะสมกับสภาพสังคมและการดำรงอยู่ ประกอบกับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสังคมให้สอดคล้องกับความเป็นจริง เช่น การส่งเสริมการผลิต อาชีพนั้นก็เปลี่ยนไปเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อีกรั้งการติดต่อสื่อสารกับสังคมเมือง ทำให้ชุมชนเจริญขึ้นแผนการพัฒนาของรัฐส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสังคมไทลื้อ ความเจริญหลังไหลเข้าสู่ชุมชนอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้วัฒนธรรมเดิมบางประการได้กลายเป็นสิ่งที่ขัดแย้ง หรือไม่เหมาะสมกับสังคมในปัจจุบันไป สรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในบ้านแม่สาบ แม้ว่าจะทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมของไทลื้อเปลี่ยนแปลง หรือสูญหายไปสอดคล้องกับ ยรรยง จิระนคร และรัตนพร เศรษฐกุล (2541) พบว่า อิทธิพลของความเชื่อเรื่องผีในสังคมไทลื้อแสดงออกให้เห็นตั้งแต่การนับถือผีในระดับปัจเจก ชาวไทลื้อทุกบ้าน ทุกครอบครัว จะมีการนับถือผีเ็นหรือผีเรือน เพื่อที่ผีจะได้ปกป้องรักษาคนในบ้านหรือ

คนในครอบครัว ในระดับหมู่บ้านหรือชุมชน สำหรับการวิเคราะห์ประเพณีวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่คนในสังคมส่วนรวมสร้างขึ้นให้เป็นมรดกที่ผู้เป็นทายาทจะต้องรับไว้และปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป รวมทั้งมีการเผยแพร่แก่คนในสังคมอื่นด้วยรูปลักษณะสำคัญ สอดคล้องกับมุมมองของ**ทรงศักดิ์ ปรารงค์ วัฒนากุล** (2526) ที่กล่าวถึงลักษณะเด่นของชาวไทลื้อที่มองเห็นได้อย่างเป็นรูปธรรมว่า ประกอบด้วย ความเชื่อที่แสดงผ่านพิธีกรรม ภาษา และการแต่งกาย ซึ่งรวมถึงลักษณะของผ้าที่ใช้ในโอกาสต่าง ๆ สอดคล้องกับ สิ่งเหล่านี้เมื่อนำมาเป็นส่วนหนึ่งของการประกอบพิธีกรรมแห่งชีวิต ย่อมแสดงถึงนัยยะบางประการที่ชาวไทลื้อต้องการจะสื่อให้คนทั่วไปในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ท่ามกลางกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายในพื้นที่เดียวกันได้รับรู้ว่าพิธีกรรมแห่งชีวิตที่จัดขึ้นนี้เป็นพิธีกรรมของชาวไทลื้อโดยเฉพาะ อันเป็นการแสดงตัวตนด้วยความภาคภูมิใจในความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่อาศัยอยู่ในดินแดนที่มีใช้มาตุภูมิของตน

การวิเคราะห์การดำเนินชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัว ตำบลป่าคาอำเภอท่าวังผาจังหวัดน่าน เป็นการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิตของคนไทลื้อบ้านหนองบัวให้เป็นคนดี มีศีลธรรม ไม่ละเมิดศีล ละเมิดศีล ซึ่งผู้ที่รักษาศีลย่อมมีหลักประกันความมั่นคงของชีวิต เมื่อเราไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ไม่ฆ่า ไม่ทำร้าย ไม่ลักขโมย ย่อมจะได้ชื่อว่า รักษาชีวิต ทรัพย์สิน ครอบครัว รักษาสุขภาพและมิตรภาพ รวมทั้งพัฒนาสติปัญญาของตน เพื่อนำไปสู่การสร้างสังคมแห่งความสุขและเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ยิ่ง ๆ ขึ้นไป ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาโยธิน โยธโก กล่าวว่าการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ตามหลักศีล 5 ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า แนวคิด ทฤษฎี และการพัฒนาคุณค่าความเป็นมนุษย์ตามหลักศีล 5 ก็คือ กระบวนการพัฒนามนุษย์อย่างเป็นระบบทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ ตามหลักเบญจศีล (ไม่โหดร้าย ไม่ใจยาก ไม่มารัก ไม่ปากชั่ว ไม่มัวเมา) และเบญจธรรม (เมตตา กรุณา สัมมาอาชีวะ กามสัจญ์ มะ สัจจวาจา สัมมาสติ) ซึ่งเป็นหลักพื้นฐานในการพัฒนาภavana 4 ด้าน คือ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา เพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายของชีวิตคือ ความสุข อริสราภาพ ความดี ความงามของชีวิต กระบวนการพัฒนาคุณค่าความเป็นมนุษย์ของชุมชนต้นแบบตามหลักศีล 5 จังหวัดชัยภูมิ ได้ดำเนินการผ่านกระบวนการทั้ง 3 ด้าน คือ (1) ด้านการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล 5 (2) รูปแบบกิจกรรมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล 5 และ (3) รูปแบบกิจกรรมส่งเสริมงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล โดยใช้เครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล 5 งานบุญงาน งานเศร้า ปลอดภัย

ปลอดภัยตามมุข หมู่บ้านปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้านชุมชนคุณธรรม ลานบุญลานธรรมวิถีไทย มุขนิธิธรรมดีได้มีผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมในระดับองค์กร (พระมหาโยธิน โยธโก 2559 : 34)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาข้อมูลพื้นที่การวิจัยเรื่อง การดำเนินชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัว ตำบลปากา อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดน่าน ได้องค์ความรู้ดังนี้

1. คติความเชื่อของพระพุทธศาสนา กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัว ตำบลปากา อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดน่าน แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1) ความเชื่อแบบดั้งเดิม คือ เชื่อในเรื่องผีและขวัญ เชื่อว่าผีมีอำนาจ หากผู้ใดประพฤติดันดี ผีประเภทดีก็จะคุ้มครอง ส่วนผู้ใดที่ประพฤติดันไม่ดีก็就会被ผีประเภทร้ายหลอกหลอน รวมทั้งผียังเป็นสิ่งที่พึ่งทางใจในยามเดือดร้อน มีการเลี้ยงผีบรรพบุรุษเช่น ผีปู่ ผีย่า และ ผีเจ้าหลวงเมืองหล้า เชื่อว่าทุกแห่งมีขวัญหรือวิญญาณสถิตอยู่ ขวัญไม่มีวันตาย ตายแต่ร่างกาย แต่อาจเปลี่ยนสถานที่สถิต เช่น ถ้าขวัญหาย ขวัญหนี ขวัญบิน ทำให้เราเจ็บป่วยได้ ต้องมีพิธีเรียกขวัญ สูขวัญ หรือสืบชะตา และ2)ความเชื่ออ้างอิงพระพุทธศาสนา เน้นเรื่องหลักธรรม เชื่อในเรื่องของบาป บุญ นรก สวรรค์

2. ประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัว ตำบลปากา อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดน่าน คือวิถีแห่งการดำเนินชีวิตของคนในสังคม โดยเฉพาะศาสนาซึ่งมีอิทธิพลต่อประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัว สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมไทลื้อ และชี้ให้เห็นว่าชาวไทลื้อให้ความสำคัญในการบำรุงพุทธศาสนาด้วยศิลปกรรมทั้งดงามเพื่อใช้ในพิธีกรรมทางศาสนาตั้งแต่โบราณกาล เป็นประเพณีที่เป็นรูปธรรมและสืบทอดกัน เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีตานก๋วยสลาก ประเพณีตานตุง การปักเฮิน (การปลูกบ้าน) ตั้งธรรมหลวง

3. วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัว ตำบลปากา อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดน่าน วัฒนธรรมคือสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์เป็นกิจกรรมที่มีการปฏิบัติสืบเนื่องกันมาที่เป็นเอกลักษณ์และมีความสำคัญต่อสังคม เช่น วัฒนธรรมการกิน วัฒนธรรมภาษา วัฒนธรรมการทอผ้า วัฒนธรรมการแต่งกาย

4. การดำเนินชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัว ตำบลปากา อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดน่าน คือพฤติกรรมต่าง ๆ ในการใช้ชีวิตประจำวันของคน ไทลื้อที่ปฏิบัติตามหลักมนุษยธรรมขั้นพื้นฐานประกอบไปด้วยหลักการประพฤติปฏิบัติชอบทางกายและวาจาให้

เรียบร้อยเป็นปกติตามระเบียบวินัยข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว ควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความไม่เบียดเบียนเรียกว่า เบญจศีล ซึ่งเป็นหลักคำสอนทางศาสนาที่เป็นความจริง เป็นความดีงาม ความถูกต้อง เมื่อนำไปปฏิบัติแล้ว ช่วยให้เกิดความดีงามในชีวิต และสังคมอยู่ร่วมกันอย่างปกติ มีข้อปฏิบัติ 5 ข้อ

สรุป และข้อเสนอแนะ

การดำเนินชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอนาทอง จังหวัดน่าน มีความเชื่อขนบธรรมเนียมประเพณีภาษาและพิธีกรรมอีกมากมายที่โดดเด่น กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัวนับถือความเชื่อเรื่องการบูชาผี การเลี้ยงผี โดยเฉพาะผีปู่ย่า ผีบ้านผีเรือน ผีอารักษ์ ซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิมก่อนการนับถือพุทธศาสนา ด้วยพื้นฐานคนไทลื้อเป็นผู้ที่มีจิตใจดีรักาศิลเป็นปกติเมื่อมีการแผ่พระพุทธศาสนาเข้ามายังกลุ่มคนไทลื้อซึ่งมีเนื้อหาที่เข้าถึงได้ง่ายในหลักธรรมคำสอนจนทำให้ชาวไทลื้อเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนามากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามชาวไทลื้อก็ยังไม่ทิ้งความเชื่อดั้งเดิมในการนับถือผีโดยนำมาผสมผสานระหว่างความเชื่อกับพระพุทธศาสนาให้มีการดำเนินและควบคู่กันไป ในการดำรงชีวิต ชาวไทลื้อได้มีการนำเอาหลักพุทธธรรมเข้ามาสอดแทรกในวิถีชีวิตซึ่งดูได้จากคำสอนของผู้เฒ่าผู้แก่ในเรื่องความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัวได้ยึดหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนามาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้เป็นผู้ปฏิบัติชอบ คือ “มุ่งให้ทุกคนมีธรรมะ มีคุณธรรม และสอนให้คนเป็นคนดี” ทำให้เกิดคุณธรรมจริยธรรมต่อการดำเนินชีวิตประพฤติปฏิบัติตามหลักศีลธรรม (เบญจศีล หรือศีล ๕) ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ของสังคมระดับต้นสำหรับให้สมาชิกในชุมชนประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสงบสุข ไม่เกิดความหวาดระแวงภัย ไร้วางใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ไม่เบียดเบียน ไม่ทะเลาะ ไม่กดขี่ข่มเหง ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน รวมทั้งเป็นหลักธรรมที่ดีในการใช้ชีวิตหากยึดปฏิบัติตามหลักธรรมย่อมจะอำนวยความสะดวกให้แก่ครอบครัวนั้นก่อให้เกิดความสุขสวัสดิ์มีความราบรื่นในการดำเนินชีวิตภายในครอบครัว เป็นแบบอย่างที่ดีให้ผู้ปฏิบัติตามต่อ ๆ ไป สำหรับ ข้อเสนอแนะ 1.ข้อเสนอแนะทั่วไป ส่วนราชการภาคงานของรัฐ โรงเรียนในเขตชุมชน ควรส่งเสริมให้มีการศึกษาและอนุรักษ์ คติความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอนาทอง จังหวัดน่าน 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป (1) ผู้ที่สนใจในเรื่องการอนุรักษ์ ควรศึกษาถึงเอกลักษณ์ไทลื้อของคนในท้องถิ่น รวมถึงการศึกษาวัฒนธรรมและ พิธีกรรม ความเชื่อในรูปแบบต่าง ๆ ในขณะที่ผู้อาวุโสยังมีชีวิตอยู่และยังคงดำเนินวิถีชีวิตของคนไทลื้อแบบ

ดั้งเดิมอยู่ในปัจจุบัน (2) ผู้สนใจในเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ศิลปะ ควรศึกษาถึงเส้นทางการอพยพของชาวไทลื้อบ้านหนองบัวที่โยกย้ายไปสู่แหล่งอื่น หรือเครือญาติของชาวไทลื้อบ้านหนองบัวที่อพยพมาพร้อมกัน เพื่อศึกษาความเหมือน แตกต่าง หรือความเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมและพิธีกรรม ความเชื่อและในพระพุทธศาสนา

References

- จุฑามาศ สมนก และพิเชฐ อนุกุล. (2539). ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของสังคม แลวัฒนธรรมไทลื้อ”. *งานวิจัยโครงการวิจัยเพื่อพัฒนสถาบันอุดมศึกษาจากทบวงมหาวิทยาลัย. สถาบันอุดมศึกษาจากทบวงมหาวิทยาลัย,*
- ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล . (2526). การศึกษาเปรียบเทียบคำอุบาสวของล้านนาและผญาเกี่ยวของอีสาน. *ปริญญาณิพนธกศ.ม. (ภาษาไทย).* กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทวี สว่างปัญญางกูร. (2527). *ตำนานเมืองเชียงใหม่. เชียงใหม่: แผนกอนุรักษและเผยแพร่วรรณกรรมล้านนา.*
- บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. (2547). *ไทยสิบสองปันนา เล่ม 1 และเล่ม 2 (ลื้อ คนไทยในประเทศจีน).* กรุงเทพมหานคร: สยาม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ ปยุตโต). (2551). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย. พิมพ์ครั้งที่ 4.* กรุงเทพมหานคร:บริษัท เอส.อาร์.พรีนติ้งแมสโปรดักส์จำกัด.
- ยรรยง จิระนคร และรัตนพร เศรษฐกุล. (2541). ประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมสิบสองปันนา. *งานวิจัยการศึกษาประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมชนชาติไท. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.*
- รัตนพร เศรษฐกุล. (2538). *ชาวไทลื้อในจังหวัดน่าน. เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยพายัพ.*
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2544). *ศาสนาเปรียบเทียบ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย.*